

eltávolodva a többiekől elhagyja kis csapatát.

Az abszurdításban megbúvó humorral operál ez az alkotás. Közben bepillantást nyerünk a kispénzű cseh állampolgárok mindennapjaiba, vagyis szociográfiai látteleletet is kapunk. Ugyanakkor plusz „csemege”, hogy pszichológiai esettanulmányt is folytathatunk. Egyedi, ahogy a virtuális térben való trollkodást látjuk. Mint ahogy az is, hogyan jelenik meg a filmben a hamis önkép kialakulását egyáltalán nem akadályozó örökös kamerázás. A főhős által létrehozott kisfilmes betétek aztán végképp próbára teszik a rekeszizmot. Klusák, mondhatni, az alanyán keresztül elbogatellizálja a náculást, de azt nehéz is komolyan venni egy olyan országban, ahol a szláv felsőbbrendűséget nem más hirdeti, mint egy félig japán politikus.

TIMOR NUDO – Félelem a meztelen testtől Virgilius Moldovan szobrászművész kiállításáról

Németh Erika

Miért keltenek még mindig akkora meglepetést a meztelen emberi testek ábrázolásai, hogy a nemrégiben nagy szenzációként nyíló „Bacon, Freud és a Londoni Iskola festészete” című kiállítás miatt a Magyar Nemzeti Galéria magyarázkodásra kényszerült? Mindez 2018 végén, Budapesten történt.

A nemsokára záruló kiállítás világhírű anyaga nem nyerte meg maradéktalanul a közönséget.

Olyan sok felháborodott hangú kritika érkezett, hogy a múzeum szükségesnek érezte érzékenyebbé tenni a látogatókat a kiállítás iránt.

Nyilatkozatuk pontosan megnevezi a problémát, amikor megfogalmazza: „egyesek úgy gondolják, hogy maguk a modellek is csúnyák, s érthetetlen számukra, hogy minek ennyi csúnya embert ruhátlanul ábrázolni.” „Megértjük, ha sok látogató kényelmetlenül érzi magát bizonyos képek társaságában. Mégis meg kell jegyeznünk, hogy a képzőművészeti igazságok sokszor olyasmikkel szembesítenek minket, amikkel magunktól nincs erőnk szembesülni. Gyengeséggel, fájdalommal, a test romlandóságával, a szenvedély erejével és sok minden mással.”

Németh Erika szobrászművész, grafikával, festéssel is foglalkozik. 2001 óta a Nyíregyházi Művészeti Szakgimnázium szobrász tanára, emellett rajzot és művészettörténetet is tanít. Egy évig vezette a Nyíregyházi Városi Galériát, 2018 szeptemberétől pedig az Artikon Galéria művészeti vezetője. 2018-tól a Hadron Művészeti Egyesület elnöke. Rendszeresen szerepel hazai és külföldi kiállításokon, művésztelepeken.

A Magyar Nemzeti Galéria kiállítása mintha része lett volna egy olyan áramlatnak, amely a korábbi években már megindult a magyarországi kiállítások sorában.

Ilyenek voltak például Virgilius Moldovan Bécsben élő, román származású szobrászművész mehökkentő, nagyszabású kiállításai. Először a Nyíregyházi Városi Galériában, majd Szegeden, a Reök Palotában láthatta őket a közönség.

A sajtó is figyelemmel kísérte a művész tárlatait, amelyek hemzsegték a hatalmas méretű akt szobroktól. Érdekes módon ezek a szobrászat nyelvén megfogalmazott figurák nem okoztak olyan mértékű sokkot vidéken, hogy szüksége lett volna hasonló nyilatkozatokra a rendező intézményeknek.

Sőt, Moldovan minden eddiginél nagyobb magyarországi kiállítását izgatottan várta az M21 Galéria Pécsen, a Zsolnay Kulturális Negyedben.

A tizenkilenc hatalmas méretű, három méter magas figura, és a tizenkét nagyméretű bronz és szilikon szobor teljes egészében elfoglalta a galéria tágas tereit. Miért is van az, hogy a közönség „kényelmetlenül érzi magát” az ilyenféle művek társaságában? Úgy tűnik, hogy ezek az alkotások felerősítik bennünk azokat a gátlásokat, morális szabályokat, normákat, amelyeket számos összetett folyamat során alakított ki bennünk a társadalom. Az érzékeny szellem először valósággal pánikba esik, és mielőbb biztonságos zónába kíván menekülni a látottak elől. Majd később nekiveselkedik egy útnak, ami fáradtságos, de bámulatos jutalommal jár.

Moldovan szobrait szemlélve a korábban emlegetett gátlások elkezdene feloldódni, persze csak akkor, ha a néző hagy magának lehetőséget a továbbjutásra. Így a megérteni vágyás kíváncsisága egyszer csak túllendíti a kezdeti megrökönyödésen.

Ha hagyjuk, hogy a látvány egy kissé felénk nyomuljon, ez a kíváncsisággal vegyes izgalom teljesen ösztönösen megindul bennünk. Feltárul egy olyan fajta igazság, amire a szemlélő végre ráeszmél, és az új gondolatok olvasása meglepetéssel tölti el. Mert ezekre ráismer. Mélyen, belül, önmagában.

Soha nem gondolta volna a néző, hogy egy visszeres, elhízott, copfos osztrák nyugdíjas mezítelen, három méteres alakja bármi módon is vonzóvá válhatna számára. Pedig ez történik, sőt rokonszenvet érez iránta, mert a művész iróniával kísérve ugyan, de olyan nagy alázattal foglalkozott a figurájával, hogy ezzel a lehető legfontosabbá emelte őt alkotás közben. Párhuzamokat is állít Moldovan a *Citoyen* című szobrával. A művészettörténet egyik legszebb fiatal férfiakt-ábrázolásával felesel most, hiszen Auguste Rodin *Érckorszak* című szobrának pózába mintázza az elhízott alakot.

Minden művén eleven, ízes, markolható húspárnákat mintáz a művész, tombolóan érzéki megfogalmazással, „atombiztos” belső szerkezeti rendre építve.

Gyakran említik a realista, vagy reális ábrázolást a művei kapcsán. Pedig erről szó sincs. Noha a művész maga is úgy nyilatkozik, hogy a valós formának a tőle telhető legpontosabb ábrázolására

törekszik. Mégis, még a szobrászatban nem jártas szem is azonnal felismeri, hogy itt egy valós formavilágon túli plaszticitás által gazdagodik a forma. Már csak a lépték képtelensége sem engedi meg a realizmust. Mindenképpen történik egyfajta átírás ekkora méretek esetén. Am Moldovan minden logikus lépés ellenében nemhogy redukálja a formákat a méret növekedésével, hanem éppen hogy „kijjebb növeszti”, „túlemeli” őket a térben. Lenyűgöző módon a szobrai ennek ellenére egyetlen egységként értelmeződnek. Briliáns módon ül a vázszerkezet az izom és a zsírtömeg alatt, megingathatatlan egységgé válik a szerkezet és a forma. Csodálatos ez a belső mérték. Teljesen indifferens a művész számára, hogy negyven centiméteres vagy három méteres aktot mintáz. Megannyi szobrást látunk, aki hónapokig kínlódik egy-egy kisméretű plasztikájával, vagy köztéri szobrával, és nem tud egységes, egyben szóló, arányos művet létrehozni.

Moldovan mintázása, technikai értelemben, mondhatni klasszikus. Nagy biztonsággal és gyorsasággal építi a szobrai agyagból, több méteres magasságban. Majd erről készít negatív mintát, és önti őket.

Rendkívül szigorúan képes „benntartani” magát az egész folyamat során a műalkotásban. Ez kiemelten nehéz szobrászok esetében, hisz számos technikai előkészülettel szükséges bajlódniuk még alkotás közben is. Igen hosszú idő, míg a szobor végleges formába, végleges anyagába kerül. Elég, ha a hegesztésekre, a vázépítésre, az anyag előkészítésére, a negatívöntésre, vagy a

pozitív forma elkészítésére gondolunk. Moldovan szerint a mintázástól, tehát az agyagban felrakott és kidolgozott formák létrehozásától semmi nem tudja elvenni a kedvét. Még a technikai bíbelődések sem.

Nagy tempóval dolgozik, a több száz kilós agyagtömeg egy-két nap után már a vázon pihen.

A hatalmas alakok kiérlelése ezután három négy hónapos elmélyült munka lesz.

Teljesen evidens, hogy ez a fajta formaképzés, amelyet megmutat, egészen kivételes. A térdízületek, lábszárak, kézfejek inai, a széles háta izmai megfogalmazásukban a legnagyobbakat idézik. Nem lehet nem észrevenni Rodin és Rubens hatását. A témafeldolgozásokban és a mozdulatok sodró dinamikájában pedig akár a barokk művészet, a klasszikus mitológia, az antik művészet nyomait.

A színek és az anyagok alkalmazását lehet vitatni. A szilikon gumi nem éppen barátságos agyag. Ruganyossága, morbiditása, felületének kellemetlen érintése némi ellenszenvet kelthet, még akkor is, ha szilárd fémváz és üvegszálas műgyanta támasztja meg. Azonban ekkora méretű, szállítható szobrok anyaga alig lehet más, mint a műgyanta, a fém és a szilikon. Márpedig Moldovan ekkora méretekben szeret dolgozni, egyszerűen ez a kényelmes számára. Itt tud „kinyújtózni” és kiteljesedni.

Mindamellet nemességükkel kiemelkedtek a kiállításról azok az alkotások, amelyek a nagy figurák egyes részeit bronzba öntve ábrázolták, vagy a szépséges kettős akt, *Affection* címmel.

A patinázást gyönyörűen alkalmazva, a felületeket megérelve dolgozott a művész keze. Könnyen elképzelhető, hogy milyen erővel hatna az összes figura ebben a csodálatos anyagban. Természetesen a horribilis költsége is könnyen elképzelhető. A művész újabb műveiben az alumíniumot kombinálja a szilikon anyaggal, ugyanazon az alkotáson belül. Még ezzel az elképesztő párosítással is „elbír” a művész, ennek a technikának kiemelkedő példája az *Artemis* alakja.

A szilikon szobrok színezése nem minden esetben segíti a plasztikusságot. Gyakran a monokrómabb felületekkel nemesebb erőt ér el Moldovan. Például a *Looking for Identity* című alkotás esetében, ahol a visszafogottan színezett figura önmaga fejszobrait tartja a hóna alatt. Ugyanakkor el kell ismerni, hogy a testben keringő vérré utaló vörös színek, a melegebb testrészeken felfestve, valósággal megdobogtatják ezeknek a szobor-lényeknek a szívét. A földszerűen fekete-mocskosra festett kéz- és lábfejek Hitler figuráján, pontosan fejezik ki a személy rettenetes mivoltát. A szimpatikusan megmintázott teste ellenére, egy percre sincs kétségünk kivel állunk szemben. Nyilván a kezében szorongatott lenyúzott állatfigura is sejtet már valamit erről.

Az egyes művek szemlélésekor már elsődlegesen megalkotunk némi véleményyt. Úgy hisszük kezdünk biztosan állni a talajon. Ám ezeket a benyomásokat asszociációs csavarokkal fejeli meg a művész, amint elolvassunk az általa írt rövid magyarázatokat. Ezek a pár mondatos leírások állandó szellemi

tusakodásra, folyamatos filozófiai gondolkodásra utalnak. Olyan értelmezési rétegekkel gazdagítják a mű befogadását, amire a néző még csak véletlenül sem gondolt. A szöveges etűdök elolvasása után, máris több vágányon rohannak egymás mellett az értelmezési kísérletek a néző fejében.

Nem elég, hogy az alkotások sokasága, mérete, formarendje, színei, mozdulatainak furcsasága és maga a rendezés mellbe üti, még kap egy különös címet és egy szöveges leírást is a művésztől. Ezzel aztán végképp edzésbe veszi az idegeit. Mégis, elkövetkezik a megértő befogadás. Ugyanis ezek a leírások végleg helyre billentik a mű üzenetét, és közvetlenül „betalálnak”. Megforgatják a szemlélőt Moldovan elképesztően rugalmas gondolatvilágában, melyből kitűnik, hogy minden foglalkoztatja a körülötte lévő jelenségekből. A legtragikusabb világtörténelmi eseményekre, és az élet apró történéseire is érzékenyen reagál. A művész csínytevése ez. Izgatottan várja a gyanútlan néző reakcióit, és némi elégedettséggel szemléli a provokáció eredményét. Amikor a néző szája egyszerűen tátva marad, vagy esetleg kimenekül a teremből. Felbolygatott érzékei pedig olyan mintázatokba rendeződnek vissza, amit korábban nem ismert. Létrejön egy meggazdagodott megvilágosodás. Tulajdonképpen a katarzistról beszélünk. Bár belátható, hogy Moldovan meglehetősen barbár eszközöket alkalmaz ennek érdekében. Szerencsére.

Ha a kor népszerű jeleivel, egy „emojival” kellene jellemezni a Moldovan kiállításán járó néző állapotát,

talán egy tágra nyílt szemű, száj nélküli jelet választhatnánk.

Mert mégis mi az ördög történik itt? Az első érthetetlen hüledezés után azonban sok mindent megtanulhatunk az emberről, a szobrászi formáról, önmagunkról. Érdekes végiggondolni, hogy már annyi meghökkentőt láttunk a kortárs művészetben és korábban is. Az aktuális társadalmi problémákra markánsan reagáló, nagyszabású művektől, az elképesztő technikai lehetőségeket kihasználó konceptuális művészetig. Különösen furcsa, hogy sok más, gyakran népszerű, a világot elidegenedve szemlélő irányzat mellett Virgilius Moldovan olyan művekkel okozott meglepetést, amelyeknek témája tulajdonképpen a tisztességes tudással megmintázott emberi figura.

A mezítelen test fogalma számos nyelvben elkülönül az akt fogalmától. Míg a mezítelen, egyben a ruhájától megfosztott, védtelen jelentést is hordozza, az akt kifejezés valami egészen másról beszél.

Az akt erős, nemes, magabiztos, pozitív jelenségre utal. Évszázadokig a képzőművészet kiemelkedő témája volt, majdnem minden kultúrában. Míg a barokk idejétől a női akt sokkal elfogadottabbá vált, addig az antik időkben a férfi akt ábrázolása volt sokkal gyakoribb. Mint láthattuk a fővárosi kiállítás kapcsán, ma Magyarországon egyértelműen kevésbé fogadják nyitottan a férfiak mezítelen ábrázolását a múzeumokban. Moldovan művészetében viszont kulcsfontosságú ábrázolási téma mindvégig.

Ám nála a test nem csupán erős, gyenge, harmonikus, erotikus, alázatos, beteg vagy büszke, hanem mindenkor egyedi, és szellemi tartalommal bír. Hogy mit tarthatunk esztétikusnak, mindig a figurának ez a belső szellemi igazsága határozza meg, nem a súlytalan szépsége. Azt pedig, hogy mit tarthatunk „szépnek”, minden korban viták tárgya volt. Dürer szerint: „Nem él olyan ember a földön, aki végsőleg ítélné felőle, hogy milyen is lehetne a legszebb emberi forma”. Pontosan erről beszél Virgilius Moldovan legtöbb műve, de kifejezetten erről üzen az *Iris* or *Venus* című alkotása, amely egy minden szempontból rendhagyó női aktot ábrázol a Willendorfi Vénusz nővéreként. „Vénusz, a szépség és a termékenység istennője elveszítette a trónját. A társadalom álmai is mások lettek. Vénusz azonban maradt, mint szimbólum, de alaposan megváltozott. Mint ahogy a nők külseje is. Ezen a ponton új hangjaira lelünk az abnormalitásnak, és a szélsőségeseknek.” – írja Moldovan.

Ne tévesszük tehát szem elől a művészt, és bízzunk benne, hogy alkotásai hamarosan próbára teszik Budapestet közönségét is. Megmutatva, mennyivel lett nyitottabb egy ilyen fajta lenyűgöző, és maradandó emlékü utazásra.

Plain Stories – Leplezetlen Történetek
VIRGILIUS MOLDOVAN szobrászművész kiállítása

Zsolnay Kulturális Negyed M21 GALÉRIA / PÉCS

2018. október 12. – 2018. december 5.